

بررسی خواص عملکردی و تولید ماست فراسودمند با استفاده از کلاژن پوست ماهی سنگسر (*Pomadasys kaakan*)

شیرین السادات متولی^۱، رضوان موسوی ندوشن^{۲*}، محمد ربانی^۲

۱- کارشناس ارشد، دانشکده علوم و فنون دریایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران- ایران

۲- استادیار، دانشکده علوم و فنون دریایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران- ایران

(تاریخ دریافت: ۹۷/۰۹/۰۹ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۷/۰۵)

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی خواص عملکردی ماست فراسودمند توسط کلاژن پوست ماهی سنگسر بود. به طوری که کلاژن به روش های اسیدی و آنزیمی و سپس میکروکپسول های فعال حاوی کلاژن تهیه شد. نمونه های ماست بدون کلاژن، حاوی ۱٪ کلاژن، ۱٪ کلاژن هیدرولیز شده، ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ کلاژن میکروانکپسوله و میکروکپسولهای کلاژن تهیه شد. جهت بررسی مقایسه میانگین داده ها از آزمون چند دامنه ای دانکن، در سطح احتمال خطای $\alpha=5\%$ استفاده شد. نتایج تحقیق بر روی کلاژن و کلاژن هیدرولیز شده نشان داد کمترین قدرت کاهندگی متعلق به کلاژن طبیعی در غلظت (۰.۲٪) و بالاترین میزان آن در نمونه کلاژن هیدرولیز شده در غلظت (۵٪) بود. کمترین فعالیت آنتی اکسیدانی در نمونه های کلاژن طبیعی (۰.۲٪) و کلاژن طبیعی (۱٪) و بالاترین فعالیت آنتی اکسیدانی در نمونه کلاژن هیدرولیز شده (۵٪) ملاحظه شد. بالاترین حلالیت متعلق به نمونه کلاژن هیدرولیز شده در (pH=۴) و پائین ترین حلالیت متعلق به نمونه کلاژن هیدرولیز شده در (pH=۱۰) بود. نتایج تحقیق بر روی ماست نشان داد که در روز یکم، pH تیمارهای ۲ (ماست محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) و ۳ (ماست محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز) به طور معنی داری پائین تر از دیگر تیمارها بود. فعالیت آنتی اکسیدانی نمونه ۴ (ماست محتوی ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ میکروکپسول) بالاترین مقدار را دارا بود. همچنین بالاترین سینترزیس متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان آن در نمونه ۴ (ماست محتوی ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ کپسول) ملاحظه شد. در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز رنگ، طعم و بو نمونه ها ملاحظه نشد و تیمار ۴ (ماست محتوی ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ میکروکپسول) به عنوان تیمار برتر معرفی شد.

کلید واژگان: ماست، کلاژن، میکروکپسوله کردن، پکتین

*مسئول مکاتبات: mousavi.nadushan@gmail.com

1. Bovine Spongiform Encephalopathy

۱- مقدمه

هردونوع کلاژن ترکیبی از زنجیره های متفاوت α (α_1 و α_2) بودند. تجزیه و تحلیل زنجیره آمینو اسیدی PSC اسکلت و سر نشان داد که محتوی ایمونو اسید در هر ۱۰۰۰ واحد باقی مانده به ترتیب ۱۵۶ و ۱۷۵ بوده است. طیف سنج مادون قرمز تبدیل فوریه^۳ نشان داد که دمای دناتوراسیون PSC اسکلت 31°C و بیشتر از PSC سر بود. همچنین میکروسکوپ SEM ساختمان فیبری، متخلخل و چند لایه را نشان داد [۷]. Nagai و همکاران (۲۰۱۰) در بررسی خصوصیات کلاژن ASC بدست آمده از پوست سمین ماهی *Hypomesus pretiosus japonicas* (Brevoor) گزارش نمودند که بیشترین بازده کلاژن بر اساس وزن خشک ۲۴٪ است. با استفاده از روش SDS-پلی آکریل آمید ژل الکتروفورز و کروماتوگرافی دریافتند که این کلاژن هتروتریم^۴ با ترکیب زنجیره ای ($\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$) است. دمای دناتوراسیون $32/5^{\circ}\text{C}$ بود که $4/5^{\circ}\text{C}$ کمتر از پوست خوک بود. آنالیز FTIR نشان داد که ترکیب ساختمان دوم کلاژن ۱۱٪ α -helix، ۳۴٪ β -sheet، ۱۹٪ β -turn و ۲۱٪ ترکیبات دیگر می باشد. دمای دناتوراسیون این ماهی در مقایسه با سایر آبزیان، بالا بود [۸]. لذا هدف از تحقیق حاضر بررسی خواص عملکردی کلاژن از ضایعات و تولید ماست فراسودمند با استفاده از کلاژن پوست ماهی سنگسر قرار گرفت.

۲- مواد و روش ها

۲-۱ مواد مورد استفاده

ماهی سنگسر صید شده از آب های هندیدجان (رودخانه ای واقع در جنوب شرقی خوزستان و شمال خلیج فارس)، از بازار ماهی تهیه شد. همچنین کلیه مواد شیمیایی مورد نیاز در انجام آزمایشات از شرکت مرک آلمان تهیه گردید.

۲-۲ تهیه و آماده سازی نمونه

در ابتدا بادقت پوست ماهی و فلس آن از گوشت جدا شد. به این صورت که گوشت بطور کامل از جدا گردید. در ادامه پوست توسط آب مقطر سه الی چهار مرتبه شسته و زمان داده شد تا آب اضافی آن کاملاً خارج شود، پس از این مرحله پوست به

کلاژن به یک گروه از پروتئین های ساختاری ماتریکس خارج سلولی را که در یک آرایش رشته ای جمع شده اند اطلاق می گردد [۲۱]. کلاژن ویژگی های منحصر به فرد و زیادی دارد و در صنعت غذا و نوشیدنی ها برای بهبود الاستیسیته، استحکام و ثبات محصولات به صورت گسترده مورد استفاده قرار می گیرد و همچنین در صنایع پزشکی و صنایع دارویی نیز کاربرد دارد. کلاژن در همه ارگانسیم های زنده وجود دارند، و از نظر توالی ژنتیکی و آمینواسیدی، بویژه از نظر ساختار مارپیچ سه گانه، در بسیاری از ارگانسیم ها مشترک و بسیار فراوان بوده، بویژه در پستانداران که به عنوان ترکیب ساختاری (تا ۲۵ درصد از کل پروتئین) و با فعالیت بیولوژیک در بافت هایی مانند پوست، استخوان و غضروف هم وجود دارد [۳]. این ترکیب ساختار پیچیده و سازمان دهی منظمی دارد، و بیش از ۲۰ نوع کلاژن تا به امروز شناسایی و گزارش شده است. انواع مختلف کلاژن در بافت های مختلف حیوانی یافت می شود [۴]. با توجه به پتانسیل صنعتی استفاده از آن، کلاژن عمدتاً از گاو و خوک بدست می آیند، که در سال های اخیر باعث نگرانی هایی شده اند و همچنین به دلایل مختلفی نظیر شیوع بیماری انسفالوپاتی اسفنجی شکل گاوی^۱ (BSE) (جنون گاوی)، دیگر منابع کلاژن مورد بررسی قرار گرفته اند. از این نظر، علاوه بر استفاده از تکنولوژی پروتئین نو ترکیب (که گران تر بوده و همیشه کارآمد نیست)، استفاده از کلاژن از منابع دریایی توجه زیادی را بوسیله صنعت به عنوان یک منبع جایگزین مهم به خود جلب کرده است [۶ و ۵]. ماهی سنگسر شش خط با نام علمی *Pomadasys furcatus* از تیره *Haemulidae* می باشد و می تواند در تولید کلاژن مرد استفاده قرار گیرد. تحقیقات بسیاری در زمینه کلاژن های با منشأ دریایی انجام شده است. Wu و همکاران (۲۰۱۴) در جداسازی، شناسایی و خلص سازی کلاژن پسیین محلول^۲ (PSC) از اسکلت و استخوان سر کوسه ماهی نقره ای (*Carcharhinus albimarginatus*)، اذعان نمودند که کلاژن استخراج شده شامل ۸۲ تا ۸۸ درصد خاکستر بود. میزان هیدروکسی پرولین PSC اسکلت (۱۱۳ mg/g) و بالاتر از PSC استخوان سر بود.

3. Fourier transform infrared spectrometer

4. Heterotrimer

2. Collagen solublepepsin

خشک کن انجمادی خشک شده و در دمای 20°C - نگه داشته شد [۱۰].

۲-۵- فعالیت آنتی اکسیدانی (DPPH)

در تحقیق اخیر فعالیت بازدارندگی DPPH⁶ و کاهش قدرت کلاژن هیدرولیز شده و هیدرولیز نشده جهت محاسبه توانایی آن ها در محافظت از اکسیداسیون نمونه ها استفاده گردید. قابلیت مهار رادیکال ها با بی رنگ شدن رنگ بنفش محلول متانول توسط DPPH اندازه گیری شد. ۱ میلی لیتر از غلظت های مختلف (۵،۱،۰/۲) مولار از کلاژن های هیدرولیز شده و هیدرولیز نشده به ۴ ml محلول اتانولی DPPH (۰/۰۰۴٪) اضافه شد. نمونه ها به مدت ۳۰ دقیقه در دمای اتاق و محل تاریک انکوبه شدند. بعد از این مدت، میزان جذب در طول موج ۵۱۷nm خوانده شد. مهار رادیکال های آزاد توسط DPPH توسط رابطه ۱ محاسبه شد. آنتی اکسیدان های (BHT) بوتیل هیدروکسی تولوئن و α -توکفرول به عنوان استاندارد مورد استفاده قرار گرفتند [۱۱].

$$\text{I\%} = \frac{A_{\text{blank}} - A_{\text{sample}}}{A_{\text{blank}}} \times 100$$

$$A_{\text{blank}} = \text{جذب DPPH}, A_{\text{sample}} = \text{جذب نمونه}$$

۲-۶- روش استخراج پکتین

جهت استخراج پکتین ابتدا ۲۰۰ گرم از سیب رنده شده در ۴۰۰ CC آب مقطر که pH آن قبلاً توسط اسید نیتریک به ۱/۵ رسیده بود، ریخته شد. سپس محلول بر روی اجاق برقی با همزن شیشه-ای دائماً هم زده شد و حرارت آن روی 85°C درجه سانتی گراد تنظیم گردید. پس از آنکه آب کاملاً غلیظ شد، محلول از چند لایه تنزیب، عبور داده شد تا محلول به نصف حجم اولیه رسید. سپس تا حدود ۸۰ درصد اتانول اضافه شد. در این حالت پکتین به حالت ژله از محلول جدا شد. اجزای آن با کاغذ صافی جدا شد و سپس به مدت یک روز در حرارت 30°C تا 40°C درجه سانتیگراد قرار داده شد تا خشک شود. در پایان رسوب خشک به صورت پودر در آمد [۱۲].

۲-۷- آماده سازی محلول ها و تهیه میکرو

کپسول های فعال حاوی کلاژن

قطعات $0.5 \times 0.5 \text{ cm}^2$ برش داده شد و بلافاصله پوست در فریزر و دمای 20°C - قرار داده شد.

۲-۳- استخراج کلاژن به روش اسیدی

استخراج کلاژن در محلول اسیدی^۵ (ASC) براساس روش Nagia و همکاران (۲۰۰۰) با کمی تغییرات انجام شد. جهت حذف پروتئین های غیر کلاژنی، حدود چند گرم از پوست در سود ۰/۱ مولار با نسبت پوست/سود (w/v) ۱/۱۰ غوطه ور شد. این مرحله با هم زدن مداوم و در دمای 4°C به مدت ۴۸ ساعت انجام شد. محلول قلیایی هر ۶ ساعت تعویض شد. سپس پوست از سود خارج و توسط آب مقطر سرد به خوبی شستشو داده شد تا زمانی که pH پوست خنثی شود. در ادامه جهت حذف چربی، پوست در بوتیل الکل ۱۰٪ با نسبت جامد/حلال (w/v) ۱/۲۰ به مدت ۴۸ ساعت قرار داده شد. در پایان این مرحله، پوست مجدد با آب مقطر شستشو داده شد تا به pH خنثی رسید. در مرحله بعد پوست در اسید استیک ۰/۵ مولار با نسبت (w/v) ۱/۱۵ به مدت ۷۲ ساعت غوطه ور گردید. سپس مخلوط پوست و اسید از دولایه صافی عبور برابنه (پوست باقی مانده بر روی صافی تحت شرایط مشابه استخراج گردید. به محلول بدست آمده، $2/6 \text{ NaCl}$ مولار اضافه شد و پس از مشاهده رسوب و رسیدن pH به محدوده خنثی جهت جداسازی رسوب از سانتریفیوژ با دور 18000 g به مدت ۳۰ دقیقه استفاده شد. کلیه مراحل استخراج در 4°C و با هم همزدن مداوم انجام شد. رسوب حاصل از این مرحله لیوفیلیز و پس از خشک شدن، در 20°C - درجه سانتی گراد نگه داری گردید [۹].

۲-۴- تولید کلاژن هیدرولیز شده از ASC

هیدرولیز کلاژن استخراج شده به روش اسیدی از پوست ماهی سنگسر بر اساس روش wang و همکاران (۲۰۱۳) صورت گرفت. محلول ASC (۳/۵ مولار) توسط اسید استیک ۰/۵ مولار (pH= ۲/۵) آماده سازی شد. سپس پیسین با نسبت آنزیم به کلاژن ۱/۲۰ اضافه و محلول به مدت ۵ ساعت در دمای 37°C انکوبه شد. برای غیر فعال سازی آنزیم پیسین، محلول به مدت ۱۰ دقیقه در دمای 90°C نگهداری و سپس با دور 5000 g به مدت ۱۵ دقیقه در دمای 4°C سانتریفیوژ شد. فاز مایع توسط

6. 2,2 - Diphenylpicrylhydrazyl

5. Acid Solution Collagen

هموژنایزر دور بالا در ۱۱۰۰۰rpm هموژن شد. سپس با استفاده از یک دستگاه خشک کن پاششی میکروکپسول های مورد نظر تهیه شد [۱۳].

۲-۸- افزودن میکروکپسول های حاوی کلاژن به نمونه های ماست

میکروکپسول های پودر شده توسط خشک کن پاششی به میزان ۱ درصد (وزنی/حجمی) به مایه ی تولید ماست اضافه شدند و هم زنی به طور ملایم انجام شد. سپس نمونه ها گرمخانه گزاری شدند تا ماست ببندد و سپس در یخچال در دمای °C ۰-۴ درجه سانتی گراد قرار گرفت تا در روز های آزمایش مورد استفاده قرار گیرد. به طور کلی تیمارهای تعریف شده جهت بررسی در جدول ۱ ارائه شده اند.

محلول های صمغ با استفاده از پودر صمغ زانتان و پکتین در غلظت های مختلف 0/1 و 0/5 درصد (وزنی/حجمی) در آب حل شده و هرکدام به طور جداگانه با استفاده از یک استیرر با سرعت ۱۱۰۰ دور در دقیقه به مدت ۱ ساعت در دمای اتاق هم زده شد و سپس یک شب در دمای ۴ درجه سانتی گراد نگهداری شد تا از انحلال پلیمرهای زیستی اطمینان حاصل شود. سپس کلاژن به مقدار مورد نظر در ۱ CC روغن حل شده و بعد از حل شدن به صمغ مورد نظر در غلظت مشخص اضافه شد. امولسیون روغن در آب با پخش شدن غلظت های ۰/۱ و ۰/۲۵ و ۰/۵ درصد (وزنی/حجمی) کلاژن در محلول صمغ های مورد نظر آماده شد. جهت تثبیت میکروکپسول ها مقدار ۱ درصد کلرید کلسیم به محلول های تهیه شده اضافه شد. سپس به منظور تشکیل میکروکپسول، محلول های تهیه شده از صمغ با غلظت مورد نظر با درصد های مختلف به مدت ۲ دقیقه با استفاده از یک

Table 1 introducing the tested treatments in the research

Treatments	Contents
Cod 1	yogurt containing 0% collagen
Cod 2	yogurt containing 1% natural collagen
Cod 3	yogurt containing 1% hydrolyzed collagen
Cod 4	yogurt containing 0.5% collagen + 0.5% capsule)
Cod 5	yogurt containing 1% capsule

لیتر محلول واکنشگر به آن اضافه شد، لوله آزمایش با درب شیشه ای بسته و محتویات آن کاملاً با هم مخلوط شد. سپس لوله آزمایش داخل یک حمام آب مجهز به ترموستات در دمای °C ۹۵ قرار گرفت. پس از ۱۲۰ دقیقه لوله از بن ماری خارج شده و میزان جذب محلول واکنش در یک سل ۱۰ میلی متر در طول موج ۵۳۰ نانومتر اندازه گرفته شد. به طور همزمان یک شاهد با نمونه ماست تهیه شده، و میزان جذب با استفاده از اسپکتروسکوپی خوانده شد [۱۲].

رابطه (۱)

$A =$ میزان جذب محلول آزمایش، $B =$ میزان جذب شاهد

واکنشگر، $M =$ جرم آزمايه بر حسب گرم

۲-۹-۳- ویسکوزیته نمونه های ماست

اندازه گیری ویسکوزیته نمونه های ماست با استفاده از ویسکومتر

۲-۹-۹- آزمون های صورت گرفته بر روی نمونه

های غذایی

۲-۹-۱- اندازه گیری pH نمونه های ماست

pH و اسیدیته نمونه های ماست بر اساس روش بیان شده در استاندارد ملی ایران به شماره ۲۸۵۲ صورت گرفت [۱۱].

۲-۹-۲- اندازه گیری عدد تیوباریتوریک اسید

اندازه گیری عدد تیوباریتوریک اسید به روش Hekmat و McMahan (۱۹۹۷) انجام شد. بدین ترتیب که ۲۰۰ میلی گرم از نمونه داخل یک بالن حجمی ۲۵ میلی لیتری وزن شد، سپس در ظرف دیگر ۲۰۰ میلی گرم تیوباریتوریک اسید با ۱۰۰ CC بوتانول حل شده و با استفاده از یک پیپت ۵ میلی لیتر از محلول نمونه را به یک لوله آزمایش خشک انتقال داده و سپس ۵ میلی

(QHGV) بوده، پپتیدهای مذکور فعالیت آنتی اکسیدانی بالایی را براساس فعالیت خنثی کنندگی رادیکال DPPH از خود نشان دادند. [۱۶]. رمضان زاده و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی تهیه ژلاتین هیدرولیز شده از پوست ماهی قزل آلی رنگین کمان (*Oncorhynchus mykiss*) و بررسی خاصیت ضد اکسیدانی آن با روش ارزیابی قدرت کاهندگی، در غلظت ۱۰ میلی گرم بر میلی لیتر، به بالاترین میزان کاهندگی دست یافتند [۱۷].

۳-۱-۲- ارزیابی نتایج فعالیت آنتی اکسیدانی

نتایج حاصل از فعالیت آنتی اکسیدانی در جدول ۲ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که کمترین فعالیت آنتی اکسیدانی متعلق به نمونه های کلاژن طبیعی (۰/۲٪) و کلاژن طبیعی (۱٪) بود و اختلاف آماری معنی داری بین تیمارهای مذکور ملاحظه نشد. در این تحقیق بالاترین فعالیت آنتی اکسیدانی در محلول کلاژن هیدرولیز شده در غلظت (۵٪) ملاحظه شد ($P < 0.05$). جهت بروز بیشترین خاصیت آنتی اکسیدانی، درجه هیدرولیز باید در حد خاصی باشد [۱۹] و کمتر یا بیشتر بودن نسبت به آن حد باعث کاهش خاصیت آنتی اکسیدانی می گردد [۱۸]. هر عاملی که باعث افزایش درجه هیدرولیز یعنی هیدرولیز بیشتر و کوچکتر شدن پپتیدها گردد، تا قبل از رسیدن به درجه هیدرولیز خاص، عاملی مفید و بعد از رسیدن درجه هیدرولیز به آن حد عامل منفی خواهد بود. افزایش سرعت هیدرولیز در یک زمان ثابت و همچنین افزایش زمان هیدرولیز در سرعت ثابت باعث افزایش درجه هیدرولیز می گردد. عوامل دما، غلظت آنزیم و غلظت سوبسترا است که مشخص می کند در چه زمانی به درجه هیدرولیز خاص برای بروز حداکثر خاصیت آنتی اکسیدانی حاصل می شود [۲۰]. طاهری و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش های خود به بررسی خواص آنتی اکسیدانی و عملکردی پروتئین ها و فراکشن های پپتید جدا شده از شاه ماهی نمک سود شده آب شور نشان دادند که فراکشن هایی با وزن ملکولی ۵۰-۱۰۰ و ۱۰-۱۰۰ کیلو دالتون فعالیت مهارکنندگی رادیکال های آزاد و قدرت کاهندگی خوبی در غلظت ۰/۵٪ دارا بوده اند، همچنین همه فراکشن ها کمی فعالیت چلاته کنندگی نشان دادند [۲۱]. Wu و همکاران (۲۰۰۳) در بررسی اسید آمینه های آزاد و پپتید های مرتبط با خواص آنتی اکسیدانی در پروتئین های

بروکفیلد انجام پذیرفت. در این آزمایش از اسپیندل LV4 استفاده گردید. کلیه آزمون ها در دمای ۲۰ درجه سانتی گراد و با شرایط یکسان انجام شدند، به طوری که ویسکوزیته نمونه ها در سرعت ۳۰ دور در دقیقه و پس از گذشت ۱۵ ثانیه از چرخش اسپیندل قرائت شد. در پایان ویسکوزیته نمونه ها بر اساس سانتی پوآز ثبت گردید [۱۳].

۲-۹-۴- سینرزیس

جهت اندازه گیری آب اندازی ماست، مقدار ۲۵ گرم نمونه روی کاغذ صافی واتمن شماره ۴۱ توزین نموده و روی قیف قرار داده شد. میزان آب خارج شده از قیف پس از ۱۲۰ دقیقه در دمای ۵۰°C با عنوان آب اندازی بیان گردید و درصد سینرزیس محاسبه شد [۱۴].

۲-۱۰-۲- آنالیز آماری

در تحقیق حاضر به منظور تجزیه و تحلیل داده های حاصل از آزمون ها از طرح کاملا تصادفی استفاده گردید هم چنین مقایسه میانگین داده ها توسط آزمون چند دامنه ای دانکن، در سطح احتمال $\alpha = 5\%$ و با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ و رسم نمودارها توسط نرم افزار Excel صورت پذیرفت.

۳- نتایج و بحث

۳-۱-۱- ارزیابی نتایج حاصل از خصوصیات نمونه

های کلاژن

۳-۱-۱-۱- ارزیابی نتایج قدرت کاهندگی

نتایج حاصل از قدرت کاهندگی در جدول ۲ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که کمترین قدرت کاهندگی متعلق به نمونه کلاژن طبیعی در غلظت (۰/۲٪) و بالاترین میزان آن در نمونه کلاژن هیدرولیز شده در غلظت (۵٪) بوده است ($P < 0.05$). Qiukuan Wang و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی که تحت عنوان پپتید های آنتی اکسیداتیو جدید از آبکافت پروتئینی صدف چروک انجام دادند نشان دادند که توالی آمینو اسیدی دو پپتید (به ترتیب با وزن مولکولی ۵۱۸ و ۴۴۰ دالتون) به ترتیب: پرولین-والین-متیونین-گلايسين-آسپارتیک اسید (PVMGA) و گلوتامین-هیستیدین-گلايسين-والین

پژوهشی تحت عنوان تاثیر میانگین وزن ملکولی (AMW) در خواص آنتی اکسیدانی و عملکردی کلاژن هیدرولیز شده از *Sphyrna lewini*, *Dasyatis akjei* و *Raja porosa* در یافتند که ظرفیت آنتی اکسیدانی (DPPH) و فعالیت مهارکنندگی رادیکال های هیدروکسیل و قدرت کاهندگی هیدرولیزها با لگاریتم AMW ارتباط منفی داشته است. [۲۲].

هیدرولیز شده از ماهی خال خالی (*Scomber*) *austriasicus* بیان نمودند که بین مقدار پپتیدها و فعالیت آنتی اکسیدانی رابطه مثبتی وجود دارد. سه بخش پپتیدی توسط کروماتوگرافی وزنی از هیدرولیز جدا شد و نشان داد که در شرایط آزمایشگاهی پپتیدهایی با وزن ملکولی حدود ۱۴۰۰ دالتون از نظر فعالیت آنتی اکسیدانی قوی تر از پپتیدهایی با وزن ملکولی ۹۰۰ و ۲۰۰ دالتون هستند. Li و همکاران (۲۰۱۳) در

Table 2 Results of reducing power and antioxidant properties of collagen samples

Treatments	Reducing Power in 700 nm	Antioxidant properties (%)
Natural Collagen (0.2%)	2.45 ^f	7.26 ^d
Natural Collagen (1%)	5.30 ^d	7.89 ^d
Natural Collagen (5%)	6.40 ^b	11.37 ^c
Hydrolyzed Collagen (0.2%)	3.60 ^e	8.36 ^d
Hydrolyzed Collagen (1%)	5.70 ^c	12.90 ^b
Hydrolyzed Collagen (5%)	11.25 ^a	14.62 ^a

Different letters indicate a significant difference ($p \leq 0.05$).

در صورتی که مقدار pH بیشتر یا کمتر از نقطه ایزوالکتریک باشد، انتظار می رود تشکیل شبکه باردار پروتئینی با بار مثبت در پائین و بار منفی در بالای نقطه ایزوالکتریک تشکیل شود. بنابراین، حلالیت کلاژن افزایش می یابد [۲۵]. شهبیری طبرستانی همکاران مطالعاتی بر روی خواص بیوشیمیایی کلاژن استخراج شده از پوست و استخوان ماهی قزل آلابی رنگین کمان (*Onchorhynchus mykiss*) انجام داده و نتایج تجزیه و تحلیل ها نشان داد که کلاژن پوست و استخوان به ترتیب در pH (۷ و ۹) کمترین حلالیت را داشتند [۲۶].

Table 3 Results of Solobility of collagen samples

Treatments	Foam Capacity (FC)
Natural Collagen (pH=4)	66.42 ^b
Natural Collagen (pH=7)	57.08 ^d
Natural Collagen (pH=10)	64.24 ^c
Hydrolyzed Collagen (pH=4)	88.44 ^a
Hydrolyzed Collagen (pH=7)	57.83 ^d
Hydrolyzed Collagen (pH=10)	49.40 ^e

Different letters indicate a significant difference ($p \leq 0.05$).

۳-۱-۳- ارزیابی نتایج حلالیت

نتایج حاصل از حلالیت در جدول ۳ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که بالاترین حلالیت متعلق به نمونه کلاژن هیدرولیز شده در pH=۴ و پائین ترین حلالیت متعلق به نمونه کلاژن هیدرولیز شده در pH=۱۰ بوده است ($P < 0.05$). دانستن محلولیت پروتئین ها جهت دستیابی به عملکرد آنها ضروری است. مهمترین عوامل مؤثر بر حلالیت پروتئین شامل ترکیب آمینو اسید، توالی آمینو اسیدها، بار سطحی پروتئین، تا شدن پروتئین، تعادل هیدروفوبیک-هیدروفیلیک در سطح پروتئین، pH، قدرت یونی، دما و حلال مورد استفاده است. Foegeding و همکاران (۱۹۹۶) گزارش کردند که کلاژن دارای محدوده pH ایزوالکتریک بین (۶-۴) بوده است [۲۳]. Chi و همکاران (۲۰۱۴) در تعیین خواص کلاژن استخراج شده با اسید از پوست کوسه ماهی سر چکشی، حلالیت بالایی را در pH=۴-۱ و غلظت پایین نمک (کمتر از ۳ درصد) به اثبات رساندند. در pH ایزوالکتریک با توجه به افزایش پیوندهای هیدروفوبیک-هیدروفیلیک، پروتئین دارای کمترین حد انحلال پذیری بوده، آگلوتینه شدن و رسوب پروتئین رخ می دهد [۲۴].

۲-۳-۲- ارزیابی نتایج آزمون های نمونه های

ماست

۳-۲-۱- ارزیابی نتایج pH

نتایج حاصل از pH نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که در روز یکم، pH نمونه کد ۵ به طور معنی داری بالاتر و pH تیمارهای کد ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) و ۳ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز شده) به طور معنی داری پائینتر از دیگر تیمارها بود ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز pH نمونه کد ۵ به طور معنی داری بالاتر و pH نمونه کد ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) به طور معنی داری پائین تر از دیگر تیمارها بود ($P < 0.05$) همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، میزان pH به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$). محققان طی بررسی های متعدد خود بیان نموده اند که فعالیت باکتری های آغازگر ماست موجب افت معنی دار pH در طی مدت زمان نگهداری (مدت انبارمانی) ماست می گردد [۲۷، ۲۸]. Shor و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی تاثیر افزودن کلاژن استخراج شده از ماهی بر ویژگی های فیزیکوشیمیایی ماست موسیر اذعان نمودند که افزودن کلاژن ماهی منجر به کاهش pH نمونه ها گشت ($P < 0.05$) [۲۹].

۳-۲-۲- ارزیابی نتایج اسیدیته

نتایج حاصل از اسیدیته نمونه های ماست در جدول ۴ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که اسیدیته تمامی نمونه های مورد آزمون در محدوده استاندارد بوده است. نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمونه ها نشان داد که در روز یکم، اسیدیته تیمارهای کد ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی)، کد ۴ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن + ۰.۵٪ کپسول) و کد ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) به طور معنی داری بالاتر از دیگر نمونه ها بود ($P < 0.05$) و پائین ترین میزان اسیدیته در نمونه شاهد ملاحظه گشت همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، اسیدیته طور معنی داری افزایش یافت ($P < 0.05$). Shor و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی تاثیر افزودن کلاژن استخراج شده از ماهی بر ویژگی های فیزیکوشیمیایی ماست موسیر اذعان نمودند که افزودن کلاژن ماهی منجر به افزایش اسیدیته نمونه ها گشت ($P < 0.05$) و با گذشت زمان اسیدیته تمامی نمونه ها به طور معنی داری افزایش

یافت. همچنین بیان نمودند که افزودن کلاژن ماهی منجر به افزایش اسیدهای آمینه آزاد نمونه ها گشت ($P < 0.05$) و با گذشت زمان اسیدهای آمینه آزاد تمامی نمونه ها به طور معنی داری افزایش یافت و این امر به فعالیت پروتئولیتیکی بالاتر باکتری ها در حضور کلاژن ماهی نسبت داده شد. همچنین محققان افزایش اسیدیته نمونه های ماست با گذشت زمان را به تخمیر قند لاکتوز توسط باکتری ها و تولید اسید لاکتیک نسبت داده اند [۲۹].

۳-۲-۳- ارزیابی نتایج فعالیت آنتی اکسیدانی

نتایج حاصل از فعالیت آنتی اکسیدانی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که در روز یکم، کمترین فعالیت آنتی اکسیدانی متعلق به ماست نمونه شاهد و بالاترین میزان آن در ماست نمونه های محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز شده و نمونه حاوی ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ کپسول بوده است ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز فعالیت آنتی اکسیدانی نمونه های کد ۴ (نمونه محتوی ۰.۵٪ کلاژن + ۰.۵٪ کپسول) و کد ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) به طور معنی داری بالاتر از نمونه های دیگر بود ($P < 0.05$). همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، فعالیت آنتی اکسیدانی به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$). همانطور که بررسی فعالیت آنتی اکسیدانی نمونه های کلاژن نشان داد. بالاترین فعالیت آنتی اکسیدانی در نمونه کلاژن هیدرولیز (۰.۵٪) وجود داشته است و نمونه ماست محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز شده نیز فعالیت آنتی اکسیدانی بالایی نشان داده است. محققان اذعان داشته اند که با فعالیت باکتری های لاکتیکی و در اثر فعالیت پروتئولیتیکی باکتری های مذکور، پپتیدهای زیست فعال تشکیل می شوند [۳۰] که خواص آنتی اکسیدانی دارند [۳۱].

۳-۲-۴- ارزیابی نتایج اندیس تیوباریوتیک

نتایج حاصل از اندیس تیوباریوتیک نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که در روز یکم، بالاترین اندیس تیوباریوتیک اسید در نمونه شاهد و کمترین میزان متعلق به نمونه کد ۳ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز) بود ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین اندیس تیوباریوتیک اسید متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان متعلق به نمونه کد ۵

ها از جمله اندازه گیری اندیس پراکسید به حساب می آید. این اندیس در اثر تجزیه هیدروپراکسیدهای تشکیل شده در روزهای اول و تبدیل آنها به آلدئیدها و کتون افزایش می یابد. در روزهای پایانی آزمایش، تشکیل محصولات ثانویه اکسیداسیون با سرعت بیشتری صورت می گیرد و مقدار زیادی از پراکسیدهای تشکیل شده در مراحل اولیه طی روزهای پایانی آزمایش، تجزیه و به مالون آلدئید تبدیل می شوند [۳۲].

(نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$). همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، اندیس تیوباریوتیک نمونه ها به طور معنی داری افزایش یافت ($P < 0.05$). نتایج حاصل از بررسی فعالیت آنتی اکسیدانی نمونه ها نشان داد نمونه کد ۳ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز) دارای فعالیت آنتی اکسیدانی بالاتری بوده است. اندیس تیوباریوتوریک اسید برای سنجش فساد ناشی از اکسیداسیون روغن ها به عنوان یک روش کمکی برای سایر روش

Table 4 Results of physicochemical properties of yogurt samples

Treatments	pH		Acidity		Antioxidant properties		Tiobarbitic acid	
	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14
Cod 1	3.90 ^{cA}	3.80 ^{cB}	1.12 ^{bB}	1.41 ^{cA}	6.47 ^{dA}	6.39 ^{dB}	2.41 ^{aB}	2.99 ^{aA}
Cod 2	3.88 ^{dA}	3.79 ^{dB}	1.14 ^{aB}	1.52 ^{aA}	8.18 ^{cA}	8.19 ^{cB}	2.21 ^{cB}	2.72 ^{bA}
Cod 3	3.89 ^{dA}	3.82 ^{bB}	1.12 ^{bB}	1.47 ^{bA}	15.39 ^{aA}	9.35 ^{bB}	1.97 ^{eB}	2.77 ^{bA}
Cod 4	3.95 ^{bA}	3.82 ^{bB}	1.05 ^{cB}	1.53 ^{aA}	14.47 ^{aA}	12.09 ^{aB}	2.06 ^{dB}	2.08 ^{cA}
Cod 5	3.96 ^{aA}	3.84 ^{aB}	1.06 ^{cB}	1.50 ^{abA}	12.77 ^{bA}	11.05 ^{aB}	2.28 ^{bA}	2.26 ^{dB}

Small letters indicate significant differences in rows and capital letters indicate significant differences in the column ($p < 0.05$).

Samples: Cod (1): control (yogurt containing 0% collagen), Cod (2): yogurt containing 1% natural collagen, Cod (3): yogurt containing 1.5% hydrolyzed collagen, Cod (4): yogurt containing 50% collagen + 50% capsule, Cod (5): yogurt containing 100% capsule

افزایش دافعه یونی و چروکیدگی ساختار سه بعدی شبکه پروتئینی رخ میدهد که منجر به کاهش قدرت اتصال پروتئین های آب پنیر و خروج آن از ماست می گردد [۳۳]. همچنین مشخص گردیده است که با گذشت زمان، به دلیل شل شدن بافت ماست و رهایش آب متصل به پروتئین های آزاد، سینریز ماست افزایش می یابد که تغییرات pH از حالت طبیعی نیز در این امر دخیل هستند و باعث دناتوره شدن ساختمان پروتئین ها می شوند. کاهش pH در اواخر دوره نگهداری باعث تغییر فرم طبیعی پروتئین شده و در اثر دناتوره شدن پروتئین، آب متصل به آن آزاد شده و سینریز ماست افزایش می یابد [۳۵]. محققان دیگر نیز افزایش سینریز ماست با گذشت زمان را به افزایش اسیدیته و همچنین انقباض شدید شبکه ژلی در اثر سرد کردن نسبت داده اند که منجر به افزایش سینریز ماست گشته است [۳۶].

۳-۲-۵- ارزیابی نتایج سینریز

نتایج حاصل از سینریز نمونه ها در جدول ۵ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که در روز یکم، بالاترین سینریز متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان آن در نمونه های کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) ملاحظه شد ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین سینریز متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان آن در نمونه کد ۴ ملاحظه شد ($P < 0.05$) همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، میزان سینریز به طور معنی داری افزایش یافت ($P < 0.05$). یکی از معایب عمده ماست آب اندازی است که در واقع به ظهور سرم یا آب پنیر در سطح ماست اطلاق می شود. به طور کلی می توان ساختار ماست را به صورت شبکه سه بعدی از زنجیره ها و خوشه های میسل های کازئین که شکل کروی خود را حفظ کرده اند توضیح داد [۳۴] آب اندازی در ماست به دلیل سست شدن پیوندهای هیدروژنی

بود ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین ویسکوزیته متعلق به تیمار کد ۱ (فاقد کلاژن) و پایین ترین ویسکوزیته متعلق به تیمارهای کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$). همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، ویسکوزیته به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$).

۳-۲-۶- ارزیابی نتایج حاصل از ویسکوزیته نمونه ها
نتایج حاصل از ویسکوزیته نمونه ها در جدول ۵ ارائه شده است و بیانگر این مطلب است که در روز یکم، بالاترین ویسکوزیته متعلق به تیمار کد ۲ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) و پایین ترین ویسکوزیته متعلق به تیمارهای کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$).

Table 5 Results of Syneris and viscosity physicochemical properties of yogurt samples

Treatments	Syneris		Viscosity	
	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14
Cod 1	20.31 ^{aD}	26.94 ^{aD}	5.15 ^{cB}	8.59 ^{aA}
Cod 2	16.82 ^{bD}	21.14 ^{bD}	6.20 ^{aB}	8.12 ^{bA}
Cod 3	15.60 ^{cD}	19.38 ^{cD}	5.66 ^{bB}	8.14 ^{bA}
Cod 4	13.89 ^{dD}	3.82 ^{eD}	4.89 ^{dB}	7.53 ^{cA}
Cod 5	14.36 ^{dD}	3.84 ^{dD}	4.92 ^{dB}	7.49 ^{cA}

Small letters indicate significant differences in rows and capital letters indicate significant differences in the column ($p < 0.05$).

Samples: Cod (1): control (yogurt containing 0% collagen), Cod (2): yogurt containing 1% natural collagen, Cod (3): yogurt containing 1.5% hydrolyzed collagen, Cod (4): yogurt containing 50% collagen + 50% capsule), Cod (5): yogurt containing 100% capsule

۳-۲-۳- نتایج حاصل از امتیاز طعم و مزه

نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمونه ها نشان داد که در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز طعم و مزه نمونه ها ملاحظه نشد تنها در روز یکم امتیاز طعم و مزه نمونه ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) به طور معنی داری پائین تر تیمارهای دیگر بود. همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی با گذشت زمان، امتیاز طعم و مزه نمونه ها به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$).

۳-۲-۴- نتایج حاصل از امتیاز پذیرش کلی

نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمونه ها نشان داد که در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز پذیرش کلی نمونه ها ملاحظه نشد تنها در روز یکم امتیاز پذیرش کلی نمونه ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) به طور معنی داری پائین تر از نمونه شاهد بود. همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی با گذشت زمان، امتیاز پذیرش کلی نمونه ها به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$).

۳-۲-۳- ارزیابی نتایج آزمون های حسی نمونه های ماست

۳-۲-۱- نتایج حاصل از امتیاز رنگ

نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمونه ها نشان داد که در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز رنگ نمونه ها ملاحظه نشد همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی با گذشت زمان، امتیاز رنگ نمونه ها به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$).

۳-۲-۲- نتایج حاصل از امتیاز عطر و بو

نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمونه ها نشان داد که در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز عطر و بو نمونه ها ملاحظه نشد. همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی با گذشت زمان، امتیاز عطر و بو نمونه ها به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$).

Table 5 Results of Sensory evaluation of yogurt samples

Treatments	Color		Odour		Antioxidant properties		Tiobarbitic acid	
	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14	Day 1	Day 14
Cod 1	7.66 ^{aA}	7.66 ^{aA}	7.66 ^{aA}	7.33 ^{aB}	8.33 ^{aA}	7.33 ^{aB}	8.00 ^{aA}	7.33 ^{aA}
Cod 2	7.33 ^{aB}	7.66 ^{aA}	7.66 ^{aB}	7.66 ^{aB}	6.66 ^{bA}	6.33 ^{aB}	6.66 ^{aB}	7.00 ^{aA}
Cod 3	7.33 ^{aA}	7.33 ^{aB}	7.33 ^{aA}	7.33 ^{aB}	7.66 ^{aA}	7.00 ^{aB}	7.33 ^{aA}	7.33 ^{aB}
Cod 4	7.66 ^{aA}	7.33 ^{aB}	7.66 ^{aA}	7.66 ^{aB}	7.66 ^{aA}	7.33 ^{aB}	7.66 ^{aA}	7.33 ^{aB}
Cod 5	7.33 ^{aA}	7.33 ^{aA}	7.66 ^{aA}	7.66 ^{aB}	7.33 ^{aA}	6.66 ^{aB}	7.33 ^{aA}	7.33 ^{aA}

Small letters indicate significant differences in rows and capital letters indicate significant differences in the column ($p < 0.05$).

Samples: Cod (1): control (yogurt containing 0% collagen), Cod (2): yogurt containing 1% natural collagen, Cod (3): yogurt containing 1.5% hydrolyzed collagen, Cod (4): yogurt containing 50% collagen + 50% capsule, Cod (5): yogurt containing 100% capsule

۴- نتیجه گیری کلی

بالاترین ویسکوزیته متعلق به تیمار ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) و پایین ترین ویسکوزیته متعلق به تیمارهای کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین ویسکوزیته متعلق به تیمار کد ۱ (فاقد کلاژن) و پایین ترین ویسکوزیته متعلق به تیمارهای کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و کد ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$). همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی، با گذشت زمان، ویسکوزیته به طور معنی داری افزایش یافت ($P < 0.05$). در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز رنگ، طعم، عطر و بو نمونه ها ملاحظه نشد همچنین در تمامی تیمارهای مورد بررسی با گذشت زمان، امتیاز رنگ نمونه ها به طور معنی داری کاهش یافت ($P < 0.05$). در هر دو روز مورد بررسی، اختلاف آماری معنی داری در امتیاز طعم و مزه نمونه ها ملاحظه نشد تنها در روز یکم امتیاز طعم و مزه و مطلوبیت نهایی نمونه ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) به طور معنی داری پائین تر از تیمارهای دیگر بود ($P < 0.05$).

۵- منابع

- [1] Vanderrest, M.; Garrone, R. Collagen family of proteins. *FASEB J.* 1991, 5, 2814–2823.
- [2] Gelse, K.; Poschl, E.; Aigner, T. Collagens—Structure, function, and biosynthesis. *Adv. Drug Deliv. Rev.* 2003, 55, 1531–1546.
- [2] Prockop, D.J.; Kivirikko, K.I. Collagens—Molecular-biology, diseases, and potentials for therapy. *Ann. Rev. Biochem.* 1995, 64, 403–434.

نتایج حاصل از آزمون های نمونه های ماست نشان داد که در روز یکم، pH نمونه ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) به طور معنی داری بالاتر و pH تیمارهای ۲ و ۳ به طور معنی داری پائین تر از دیگر تیمارها بود ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز pH نمونه ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) به طور معنی داری بالاتر و pH نمونه ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی) به طور معنی داری پائین تر از دیگر تیمارها بود ($P < 0.05$). در روز یکم، اسیدیته تیمارهای ۲ (محتوی ۱٪ کلاژن طبیعی)، کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) به طور معنی داری بالاتر از دیگر نمونه ها بود ($P < 0.05$) و پائین ترین میزان اسیدیته در نمونه شاهد ملاحظه گشت. در روز یکم، کمترین فعالیت آنتی اکسیدانی متعلق به نمونه شاهد و بالاترین میزان آن در نمونه های ۳ (نمونه محتوی ۱٪ کلاژن هیدرولیز) و ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) بوده است ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین اندیس تیوباریوتیک اسید متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان متعلق به نمونه کد ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) بود ($P < 0.05$). در روز یکم، بالاترین سینریزس متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان آن در نمونه های کد ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) و ۵ (نمونه محتوی ۱٪ کپسول) ملاحظه شد ($P < 0.05$). در روز چهاردهم، نیز بالاترین سینریزس متعلق به نمونه شاهد و کمترین میزان آن در نمونه ۴ (نمونه محتوی ۰/۵٪ کلاژن + ۰/۵٪ کپسول) ملاحظه شد ($P < 0.05$). در روز یکم،

- [13] Wang B., Li L., Chi C. F., Ma J. H., Luo H. Y., Xu Y. F. Purification and characterisation of a novel antioxidant peptide derived from blue mussel (*Mytilus edulis*) protein hydrolysate. *Food Chem.* (2013);138:1713–1719. doi: 10.1016/j.foodchem.2012.12.002
- [14] Ramezanzadeh, L. Sayed Fakhreddin H, Maryam Nikkhah, M. 1395. Hydrolysis of rainbow trout gelatin gelatin (*Oncorhynchus mykiss*) and evaluation of its antioxidant properties *Journal of Fisheries Science and Technology*, Volume 5, Number 2, Summer 1959, p.
- [15] Chalamaiah, M., Dinesh kumar, B., Hemalatha, R., Jyothirmayi, T., 2012. Fish protein hydrolysates: Proximate composition, amino acid composition, antioxidant activities and applications: A review. *Food Chemistry* 135, 3020-303
- [16] Lijun Youa MoumingZ haoa۲۰۰۹ .Effect of degree of hydrolysis on the antioxidant activity of loach (*Misgurnus anguillicaudatus*) protein hydrolysates. *Innovative Food Science & Emerging Technologies* Volume 10, Issue 2, Pages 235-240
- [17] Shahidi, F. Hosseninejad, M. 2006. *Enzymes in food processing*. Ferdowsi university of mashhad publication. 373p.
- [18] Taheri, M.2014.. Construction and characterization of a tissue-engineered oral mucosa equivalent based on a chitosan-fish scale collagen composite. *J. Biomed. Mater. Res. Part B Appl. Biomater*, 100B, 1792–1802.
- [19] Wu,H., BaopingJibYonnieWu. 2003.Isolation and identification of antioxidative peptides from porcine collagen hydrolysate by consecutive chromatography and electrospray ionization–mass spectrometry *Food Chemistry* Volume 102, Issue 4, 2007, Pages 1135-1143
- [20] Li, Z.R .,Chi. C.F.; Wang, B.; Luo. N.Y.; Ding. G.F.; Wu, C.W. 2013. Characterization of acid-soluble collagen from the skin of hammerhead shark (*Sphyrna tiburo*). *J. Food Biochem*,38, 236-247.
- [21] Foegeding, E., Lanier, T. C., & Hultin, H. O. (1996). Characteristics of edible muscle tissue. In O. R.
- [22] Fennema (Ed.), *Food chemistry* (3rd ed., pp. 879–942). New York: Marcel Dekker
- [3] Ferreira, A.M.; Gentile, P.; Chiono, V.; Ciardelli, G. Collagen for bone tissue regeneration. *Acta Biomater.* 2012, 8, 3191–3200.
- [4] Arvanitoyannis, I.S.; Kassaveti, A. Fish industry waste: Treatments, environmental impacts, current and potential uses. *Int. J. Food Sci. Technol.* 2008, 43, 726–745.
- [5] Leary, D.; Vierros, M.; Hamon, G.; Arico, S.; Monagle, C. Marine genetic resources: A review of scientific and commercial interest. *Mar. Policy* 2009, 33, 183–194.
- [6] Nagai, N.; Yunoki, S.; Suzuki, T.; Sakata, M.; Tajima, K.; Munekata, M. Application of cross-linked salmon atelocollagen to the scaffold of human periodontal ligament cells. *J. Biosci. Bioeng.* 2004, 97, 389–394.
- [7] Nagai, T. and Suzuki, N. (2000) Isolation of Collagen from Fish Waste Material—Skin, Bone and Fins. *Food Chemistry*, 68, 277-281.
- [8] Hwang, J.H.; Chung, J.R.; Yoo, E.K.; Rha, S.J.; Lee, S.W.; Jeong, S.H.; Kim, H.W.; Han, K.H.; Kim, S.J.; Park, B.J.; et al. Cosmetic composition useful for moisturizing skin, comprises collagen separated from fish skin. KR2013066342-A; KR1339423-B1, 2013.
- [9] Burits, M. and Bucar, F. (2000) Antioxidant Activity of *Nigella sativa* Essential Oil. *Phytotherapy Research*, 14, 323-328.
- Hekmat, S. & MCMAHON, D. J. 1997. Manufacture and quality of ironfortified yogurt. *Journal of dairy science*, 80, 3114-3122.
- [10] oghdaei S, Alaami M, Khamiri M, Rezaei R. (1389). Effect of Basil Seed Mucilage on Physicochemical, Sensory and Rheological Characteristics of Low-fat Yogurt. *Electronic Journal of Food Processing and Maintenance*, Vol. 2, No. 4, Winter 89, 17-1.
- [11] National Standard of Iran. (1385). Publication of Iran Standards and Industrial Research Organization. Milk and its products - Determination of acidity and pH - Test method, No. 2852. Print 1.
- [12] Soo E, Thakur S, Qu Zh, Jambhrunkar S, Parekh H.S, Popat A. (2015). Enhancing delivery and cytotoxicity of resveratrol through a dual nanoencapsulation approach. *Journal of Colloid and Interface Science*, 462: 368-374.

- Hemalatha, R., Jyothirmayi, T., 2012. Fish protein hydrolysates: Proximate composition, amino acid composition, antioxidant activities and applications: A review. *Food Chemistry* 135, 3020-303
- [30] Lucey, J. A., Cultured dairy products: an overview of their gelation and texture properties. *International Journal of Dairy Technology*, 2004, 57, (2/3), 77-84.
- [31] Malone J, Harvey G, Kitson A, McCormack B, Seers K, Titchen A. 2002. Getting evidence into practice: ingredients for change. *Nurs Stand*. 2002 May 29-Jun 4;16(37):38-43.
- [32] Azimi, O., Zomoradi, Sh., Mohammadi Sani, AS. And Ahmadzadeh Ghavidl, R. 1392. Evaluation of the effect of orange fiber on the physico-chemical, rheological and sensory properties of strawberry fruit yogurt by response surface method. *Quarterly Journal of Food Science and Technology, Islamic Azad University, Sabzevar Branch*, 5) 1: (23-34
- [33] Tamime AY, Kaláb M, Davies G. The effect of processing temperature on the microstructure and firmness of labneh made from cow's milk by traditional method or by ultrafiltration. *Food Struct*. 1991;10:345-352
- [23] Chang-Feng Chi, Zi-Hao Cao¹, Bin Wang, Fa-Yuan Hu, Zhong-Rui Li Bin Zhang. Antioxidant and Functional Properties of Collagen Hydrolysates from Spanish Mackerel Skin as Influenced by Average Molecular Weight. *Molecules* 2014, 19(8), 11211-11230
- [24] Kittiphattanabawon, P.; Benjakul, S.; Visessanguan, W.; Nagai, T.; Tanaka, M. Characterisation of acid-soluble collagen from skin and bone of bigeye snapper (*Priacanthus tayenus*). *Food Chem*. 2005, 89, 363-372.
- [25] Shahri Tabarestani, Hadi et al., Biochemical properties of collagen extracted from skin and bones of rainbow trout (*onchorhynchus mykiss*)
- [26] Yeganeshzad, S., Mazaheri Tehrani, M., Shahidi, F. And zayr zadeh, u. 2009. Effect of soybean oil on the survival of *Lactobacillus acidophilus* bacteria and physicochemical and organoleptic properties of probiotic yoghurt. *Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources*. Volume 16, Number 1, 174-165.
- [27] Shor, SH., Sadowska, M.; Karwowska, A. 2013. Effect of adding collagen extracted from fish on physicochemical properties of garlic yogurt. *Food Chemistry* 135, 125-136
- [28] Shah N, Ravula R. Freezing conditions frozen out. *Dairy Ind Int* 2001;1-7.
- [29] Chalamaiah, M., Dinesh kumar, B.,

Investigation of functional properties and production of ultrasound yoghurt using collagen Gangsar fish skin

Shirin Sadat Motevali¹, Rezvan Mousavi nadushan^{2*}, Mohamad Rabani³

1. MSC Student, Department of Food Science and Technology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Professor, Department of Food Science and Technology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
3. Professor, Department of Food Science and Technology, College of Agriculture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

(Received: 2018/11/30 Accepted: 2019/09/27)

The purpose of this study was to investigate the functional properties and production of functional yoghurt using collagen from skin of Sangar. So the collagen was prepared by acid and enzymatic methods and then active microcapsules containing collagen were prepared. Yogurt samples were prepared containing 0% collagen, 1% collagen, 1.5% hydrolyzed collagen, 50% collagen + 50% encapsulated collagen and containing encapsulated collagen. To compare the mean of data, Duncan's multiple range test was used at $\alpha = 5\%$ probability level. The results of collagen samples showed that the lowest reducing power was observed in normal collagen samples (0.2%) and the highest in hydrolyzed collagen (5%) ($P < 0.05$). The least antioxidant activity belonged to normal collagen (0.2%) and normal collagen (1%). The highest antioxidant activity was observed in hydrolyzed collagen (5%) ($P < 0.05$). The highest solubility belonged to the hydrolyzed collagen sample (pH=4) and the lowest solubility belonged to the hydrolyzed collagen (pH =10) ($P < 0.05$). The results of tests of yoghurt samples showed that the pH of sample code 5 was significantly higher on day 1 and pH of treatments of code 2 (containing 1% of normal collagen) and 3 (containing 1 % hydrolyzed collagen) There was a significant lower level of other treatments ($P < 0.05$). Antioxidant activity of code 4 (containing 50% collagen + 50% capsule) was highest. On the 14th day, the highest syneresis belonged to the control (no collagen) and the least amount belonged to the code 4 (containing 0.5% collagen + 0.5% capsule) ($P < 0.05$). In both days, a significant difference was not found in the color score the taste; odour of the samples was not observed. ($P > 0.05$) and treatment of code 4 (containing 0.5% collagen + 0.5% capsule) was introduced as a superior treatment.

Key Words: Yoghurt, Collagen, Microcapsulation, Pectin

* Corresponding Author E-Mail Address: mousavi.nadushan@gmail.com